گزارش خبری

دکتر سیدمحمد هاشمی:

میثاق‌های بین‌المللی در حکم قانون داخلی است

ایسنا: دکتر محمد هاشمی عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی و عضو کمیسیون حقوق بشر اسلامی با اشاره به فطری بودن حقوق بشر تصریح کرد: «با فرض فطری بودن حقوق بشر می‌توان گفت حقوق بشر مقید به هیچ حد و مرز جغرافیایی، نژادی، طبقاتی و مذهبی نیست و این هنجار جهانی در اعلامیه حقوق بشر، میثاق‌ها و دیگر موازین بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته و هیچ ملت و گروهی با هر ویژگی مستثنا از حقوق بشر و موازین بنیادین آن همچون حیثیت و منزلت انسانی، آزادی، برابری، برادری و همبستگی نیست.» هاشمی درباره نحوه اجرای مفاد اعلامیه حقوق بشر در کشورهای مختلف گفت: «اعلامیه، قانون نیست؛ بلکه قطعنامه‌ای است که کشورهای عضو مندرجات آن را باور دارند. اگر قرار باشد این موازین بین‌المللی، منطقه‌ای یا اسلامی را مورد توجه قرار دهیم باید از طریق الحاق یا تصویب قوانین به صورت قانونی داخلی درآید، لذا اجرای این موازین بستگی به شرایط کشورها دارد و نحوه اجرای این موازین است که می‌تواند ناظران حقوق بشر را به ارزیابی وادارد.» وی درباره وظایف کشورمان در اجرای معاهده‌نامه‌های بین‌المللی در زمینه حقوق بشر که به آنها پیوسته‌ایم، اظهار داشت: «اعلامیه چراغ راهنماست؛ میثاق‌هایش هم دارای ضمانت اجراست و کشورها را ملزم به اجرا کرده است. ایران در سال ۱۳۵۴ به هر دو میثاق ملحق شده و الحاق به آنها به منزله این است که این موازین بین‌المللی در حکم قانون داخلی است.» وی گفت: «همان‌طور که در ماده ۹ قانون مدنی کشورمان نیز این موضوع بیان شده و می‌تواند لازم‌الاجرا باشد. هر چند ممکن است در بعضی از قانونگذاری‌های داخلی یا موضع‌گیری‌هایمان با پاره‌ای مفاد این اعلامیه و میثاقین اختلاف داشته باشیم اما به هرحال هیچ کشوری صددرصد در اجرای مفاد این معاهده‌ها رو سفید نیست اما کشورها سعی می‌کنند خود را به مراتب بالاتر برسانند؛ در کشور ما هم مسائلی وجود دارد که ممکن است برای آنها جنبه اسلامی قائل شویم در حالی که اگر واقعی نگاه کنیم بیشتر بهانه اسلامی است.» هاشمی افزود: «لازم به ذکر است که میثاق‌های بین‌المللی آن چنان مورد استقبال جامعه جهانی قرار گرفته که به صورت عرف بین‌الملل درآمده و اینک برای همه کشورهایی که بدان ملحق نشده‌اند لازم‌الرعایه است. در این صورت نظارت بین‌المللی بر اجرا و رعایت اصول در کشورها معتدل و منطقی به نظر می‌رسد.» عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی به کنوانسیون حقوق زن و نپیوستن ایران به این کنوانسیون اشاره و تصریح کرد: «کنوانسیون حقوق زن را که حتی عربستان سعودی به آن ملحق شده ما هنوز به آن نپیوسته‌ایم و پاره‌ای تعارضات سنتی نسبت به آن وجود دارد. در حالی که به نظر شخص من به عنوان یک مسلمان تصور می‌کنم اختلاف زن و مرد آنچنان که ادعا می‌شود وجود ندارد و در قرآن آیاتی از قبیل «من عمل صالحاً من ذکر و انثی . . .» و «یا ایهاالناس انا خلقناکم من ذکر و انثی، . . .» وجود دارد که نشان‌دهنده یکسان بوده منزلت زن و مرد در اسلام است.»

در نشست کمیسیون حقوق بشر اسلامی عنوان شد

حق بهداشت؛ تعهد دولت‌ها

زینب غنی: دومین نشست از سلسله نشست‌های هم‌اندیشی علمی پژوهشی حقوق بشر در کمیسیون حقوق بشر اسلامی در سال ۸۵ برگزار شد. در این نشست که به «حق بر سلامت» در موازین بین‌المللی حقوق بشر و نظام حقوقی ایران بود محمدحسن ضیایی‌فر دبیر کمیسیون حقوق بشر اسلامی در مورد قوانین حقوق بین‌المللی بشر در حق بر سلامت سخنرانی کرد. وی در ابتدا با اشاره به این مسئله که هیچ کار قابل توجهی در این زمینه از سوی حقوقدانان ایرانی انجام نشده است به تعریف حق بر سلامت در اسناد بین‌المللی از جمله اساسنامه سازمان بهداشت جهانی و میثاق حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی اشاره کرد. ضیایی‌فر اظهار داشت: حق بر سلامت در اسناد بین‌المللی، به عنوان بهره‌مندی از بالاترین استاندارد و سلامت فیزیکی و روانی و وضع مطلوب روحی و روانی و رفاه اجتماعی تعریف شده است. دبیر کمیسیون حقوق بشر اسلامی در مورد ماهیت این حق گفت: «حقوقدانانی که قائل به نسل‌بندی در میان حقوق بشر هستند حق بر سلامت را در دسته حقوق نسل دوم قرار می‌دهند. اینها حقوقی هستند که حکومت‌ها متعهد به تحقق تدریجی آنند و مکلف هستند که اقدامات ایجابی و سلبی همزمانی را انجام دهند تا این حقوق تدریجاً تحقق یابد.» ضیایی‌فر در ادامه اظهار داشت: «در میان حقوقدانان دو رویکرد متفاوت وجود دارد. برخی از حقوقدان‌ها تفکیک کرده‌اند که با توجه به موازین و قواعد حقوق بشر کدام یک از تعهدات باید فوری و کدام یک تدریجی باشد و برخی تعهدات دولت‌ها را در این زمینه در سه شاخه تعهد به رعایت حق، حمایت از حق و تعهد و اجرای آن تفکیک کرده‌اند.» دبیر اسناد حقوق بشری ایران در مورد حق بر سلامت در آینه حقوق داخلی گفت: «در قانون اساسی چند اصل از جمله اصل ۳، ۴۳، ۲۱ و ۲۲ در مورد مسئله بهداشت سخن گفته شده است. و از مطالعه این اصول این برداشت به وجود می‌آید که نویسندگان قانون اساسی ما نسبت به مسئله سلامت و بهداشت جامعه نگاه اقتصادی داشته‌اند.» همچنین ضیایی‌فر در پایان سخن خود به سند برنامه چهارم توسعه و فصل هفتم آن تحت عنوان توسعه سلامت، امنیت انسانی و عدالت اجتماعی اشاره کرد. سخنران بعدی این نشست دکتر مودیان معاون سلامت وزارت بهداشت بود. وی که در مورد حق بر سلامت در سیاست ملی ایران سخن می‌راند با اشاره به تعهدات کشورها در مقابل جامعه بین‌المللی و برنامه جمهوری اسلامی در ارتقای شاخص‌های سلامت و بهداشت جامعه، برطرف کردن نقض در نظام بیمه‌گری را یکی از اولویت‌های دولت دانست و همچنین در مورد اولویت‌های دیگر دولت با اشاره به این مطلب که بهداشت یک مسئله حاکمیتی است و بازار آن باید توسط دولت کنترل شود به اصلاح نظام الگوی مصرف که اکنون در خدمت ارائه‌دهنده خدمات است، پرداخت. در ادامه نشست دکتر اخوان و دکتر عباسی در مورد پژوهش‌های انجام شده پیرامون حق بر سلامت در ایران سخنرانی کردند.

آغاز به کار شورای حقوق بشر*

ترجمه: علی محمدی: با آغاز به کار شورای حقوق‌بشر تلاش نمایندگان بر این است که این شورا بتواند چهره‌ای موثر و قوی‌تر نسبت به «کمیسیون حقوق بشر» از خود نشان دهد. برخلاف کمیسیون حقوق بشر که زیرمجموعه شورای حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی (اکوسوک) محسوب می‌شد، شورای حقوق بشر کار خود را به‌عنوان زیرمجموعه مجمع عمومی سازمان ملل آغاز می‌کند. حقوقدانان مبنای بخشی از مشکلات کمیسیون حقوق بشر را در همین امر می‌دانند. زیرا این سلسله مراتب کمیسیون را وامی‌داشت به اکوسوک گزارش دهد و سپس اکوسوک گزارش خود را به مجمع عمومی ارائه می‌داد. این فرآیند در عمل چنان به طول می‌انجامید که بسیاری از موضوعات مشمول مرور زمان شده و به دست فراموشی سپرده می‌شدند. ضمن اینکه اصولاً حقوق بشر تنها دغدغه اکوسوک نبود و وظایف متعدد این شورا مانع توجه کافی به این مسئله می‌شد که پیش‌بینی می‌شود با اختصاص یک نهاد ویژه که تنها وظیفه‌اش ارتقای حمایت از حقوق بشر است این مشکل تا حدود زیادی مرتفع شود. علاوه بر این، برخلاف کمیسیون که تنها یک اجلاس سالیانه به مدت شش هفته برگزار می‌کرد شورای حقوق بشر حداقل سه بار در سال و هر بار به مدت حداقل ۱۰ هفته اجلاس خواهد داشت و این استمرار در فعالیت‌های شورا بسیار موثر خواهد بود. اعضای شورای حقوق بشر را مجمع عمومی سازمان ملل متحد براساس کارنامه مثبتی که در زمینه حقوق بشر از خود نشان می‌دهند انتخاب خواهد کرد. حتی پس از پذیرش نیز چنانچه هر یک از اعضا به نقض سیستماتیک و مستمر حقوق بشر متهم شود امکان اخراج او با رای دوسوم اعضای مجمع عمومی وجود خواهد داشت. بنابراین امکان عضویت ناقضین حقوق بشر در این شورا منتفی می‌شود. در ابتدا تلاش بر این بود که شورای حقوق بشر به‌عنوان یکی از ارکان اصلی سازمان ملل در کنار مجمع عمومی و شورای امنیت تشکیل شود ولی مخالفت آمریکا مانع از این امر شد. چرا که به موجب منشور سازمان ملل هرگونه تغییر در منشور باید به تصویب دوسوم اعضای مجمع عمومی برسد که پنج عضو دائم شورای امنیت نیز باید در این اکثریت دوسوم حاضر باشند. به این ترتیب مخالفت سنای آمریکا مانع از چنین تغییری شد. در نهایت برای غلبه بر این وضعیت، شورای حقوق بشر به‌عنوان رکن فرعی مجمع عمومی آغاز به کار می‌کند. اما پیش‌بینی می‌شود که پنج سال بعد براساس کارنامه‌ای که شورا از خود نشان خواهد داد به‌عنوان رکن اصلی سازمان ملل مورد پذیرش جامعه بین‌المللی قرار گیرد.

*سایت سازمان ملل

پروتکل الحاقی کنوانسیون منع شکنجه لازم الاجرا شد

UN: پروتکل الحاقی کنوانسیون منع شکنجه با امضای آن توسط ۲۰ کشور لازم‌الاجرا شد. این پروتکل به نهادهای مستقل داخلی و خارجی اجازه بازدید از زندان‌ها و کلیه اماکنی که افراد محروم از آزادی در آنجا نگهداری می‌شوند را می‌دهد. کمیسر عالی حقوق بشر «لوئیز آربور» در این‌باره گفت: «این پروتکل نقطه عطفی در راه مبارزه با شکنجه محسوب می‌شود. من از تمامی کشورها می‌خواهم تا به معاهده منع شکنجه و پروتکل الحاقی آن بپیوندند. ما از مدت‌ها قبل منتظر چنین مکانیسمی بودیم و اکنون وقت آن است تا با همکاری یکدیگر آن را در سراسر جهان اجرا کنیم.» بنابر این گزارش مکانیسم‌های نظارتی اعمال شده در این پروتکل، در بعد داخلی و بین‌المللی، شیوه‌های جدیدی را برای تضمین حمایت از زندانیان در سراسر دنیا بر علیه تمامی اشکال رفتارهای غیرانسانی مقرر داشته است. دبیرکل سازمان ملل متحد مدت‌ها است که از کشورها می‌خواهد نسبت به تصویب این کنوانسیون و پروتکل الحاقی آن اقدام کنند. این پروتکل که در ماه دسامبر در مجمع عمومی سازمان ملل متحد به تصویب رسید یک کمیته فرعی بین‌المللی را که ماموریت آن بازدید از بازداشتگاه‌های دول عضو این کنوانسیون است، دایر می‌کند. ضمن اینکه از کشورها می‌خواهد نسبت به ایجاد یک سیستم نظارت ملی برای بازدید از بازداشتگاه‌ها و زندان‌ها اقدام کنند. متعاقب این بازدیدها، کمیته فرعی و سازمان‌های نظارتی داخلی آن، پیشنهادهایی را جهت اصلاح رفتار با زندانیان و اماکن بازداشت خواهند داد و با مراجع ذیربط برای تضمین اجرای این دستورالعمل‌ها همکاری خواهند کرد. با الحاق کشورهای بولیوی و هندوراس در ۲۳ ماه مه این پروتکل از حد نصاب لازم برای اجرا برخوردار شد. کشورهای دیگری که به این پروتکل پیوسته‌اند عبارتند از: آلبانی، آرژانتین، کاستاریکا، کرواسی، دانمارک، گرجستان، لیبریا، مالدیو، مالی، مالتا، مکزیک، پاراگوئه، لهستان، اسپانیا، سوئد، انگلستان و اروگوئه.

کمیته ضدشکنجه

زینب تقی دوست: مکانیسم اجرایی مربوط به مقررات کنوانسیون ضدشکنجه در ماده ۱۷ این کنوانسیون تحت عنوان «کمیته ضدشکنجه» پیش‌بینی شده است. کمیته ضدشکنجه مرکب از ۱۰ کارشناس عالی‌رتبه و برخوردار از سطح بالای اخلاقی و شایستگی در زمینه حقوق بشر هستند و با صلاحیت شخصی خویش و مستقل از دولت متبوعشان انجام وظیفه می‌کنند. این اعضا از سوی دولت‌های عضو نامزد شده و با رای مخفی دولت‌های مزبور، برای یک دوره چهارساله انتخاب می‌شوند. طبق ماده ۱۹ کنوانسیون ضدشکنجه، هر یک از دولت‌های عضو باید گزارش‌هایی را در زمینه اقداماتی که در جهت اجرای تعهداتشان طبق این کنوانسیون انجام داده‌اند، از طریق دبیرکل سازمان ملل به کمیته تقدیم دارند. نخستین گزارش باید یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون برای دولت عضو به کمیته تقدیم شود و از آن پس هر چهار سال یک‌بار، گزارشی درباره اقدامات جدید خود در این زمینه به کمیته تقدیم کنند. گزارش‌ها مورد بررسی کمیته قرار خواهند گرفت و کمیته نظرات و توصیه‌های خود را به دولت مربوطه اعلام می‌دارد. دولت مذکور می‌تواند پاسخ‌ها و نظرات خود را به کمیته اعلام دارد لیکن کمیته در هر حال می‌تواند در گزارش سالانه‌ای که طبق ماده ۲۴ کنوانسیون به مجمع عمومی می‌دهد ملاحظات خود را درباره گزارشات تقدیمی دولت‌ها و پاسخ آنها اعلام دارد. به موجب ماده ۲۰ کنوانسیون، چنانچه اطلاعات قابل اعتمادی به کمیته واصل شود که در قلمرو یکی از دول عضو به طور منظم شکنجه وجود دارد کمیته می‌تواند از دولت مربوطه دعوت کند تا در بررسی این موضوع با کمیته همکاری نماید. همچنین کمیته ممکن است تصمیم بگیرد یک یا چند عضو خود را مامور تحقیق پیرامون این موضوع کند. در هر حال کلیه تحقیقات تا پیش از روشن شدن موضوع محرمانه بوده و باید با موافقت دولت مربوطه صورت گیرد. خلاصه اقدامات انجام شده در گزارش سالانه کمیته به مجمع عمومی خواهد آمد. در ماده ۲۱ کنوانسیون، به تفصیل پیش‌بینی شده که اگر یک دولت عضو مدعی باشد دولت عضو دیگر وظایف خود را در رابطه با تعهدات مندرج در کنوانسیون انجام نمی‌دهد، می‌تواند کتباً موضوع را به کمیته اطلاع دهد و خواستار رسیدگی شود. لیکن این شکایت در صورتی قابل رسیدگی در کمیته خواهد بود که دولت مشتکی‌عنه (متخلف) قبلاً به موجب اعلامیه‌ای صلاحیت کمیته را برای این او به رسمیت شناخته باشد و بنابراین اختیار کمیته برای رسیدگی موکول به رضایت دولت‌ها شده است. همچنین به موجب بند ۱ ماده ۲۲ کنوانسیون افراد نیز حق طرح شکایت علیه دولت‌ها را نزد کمیته دارند؛ به این ترتیب که اگر فردی مدعی باشد یک دولت عضو کنوانسیون، وی را تحت شکنجه قرار داده و یا به تعبیر دیگر تعهدات خود را طبق کنوانسیون انجام نداده، می‌تواند کتباً به کمیته شکایت کرده و خواستار رسیدگی به موضوع شود. رسیدگی به این شکایات نیز همچون شکایات دولت‌ها علیه یکدیگر، موکول به صدور اعلامیه پذیرش صلاحیت از سوی دولت‌ها است. چنانچه اعلامیه مذکور صادر شده و کمیته صالح به رسیدگی باشد شکایت فرد مستلزم چند شرط است: نخست آنکه شکایت باید با نام و منطبق با مقررات کنوانسیون باشد و شکایاتی که در مقام سوءاستفاده از این حق مطرح می‌شوند پذیرفته نخواهد شد. همچنین در صورتی شکایت قابل طرح و بررسی است که موضوع شکایت در ارگان بین‌المللی دیگری مطرح نشده و مورد رسیدگی قرار نگرفته و شاکی تمام مراجع ذی‌صلاح داخلی را طی کرده و نتیجه نگرفته باشد. در نهایت، رسیدگی به شکایت افراد در جلسات غیرعلنی صورت می‌گیرد و کمیته گزارش فعالیت سالانه خود را به دولت‌های عضو و مجمع عمومی ارائه می‌کند. علاوه بر سازوکاری که کمیته ضدشکنجه اعمال می‌کند، گزارشگر ویژه حقوق بشر نیز از سال ۱۹۸۵ شروع به فعالیت کرده است. گزارشگر ویژه شکنجه در گزارش خود به کمیسیون حقوق بشر به این نتیجه رسیده که نابودی شکنجه در گرو اراده سیاسی است و پایداری انواع شکنجه فقدان چنین اراده‌ای را نشان می‌دهد.

خبرها

انتقاد سازمان ملل از زندان‌های مخفی

UN: کمیسر عالی حقوق بشر استفاده از بازداشتگاه‌های مخفی در جریان مبارزه با تروریسم را مورد انتقاد قرار داد و خواستار تابعیت دولت‌ها از قوانین مربوط به نحوه رفتار با زندانیان شد. به گزارش خبرگزاری آسوشیتدپرس از ژنو، لوئیز آربور در سخنرانی خود در شورای حقوق بشر سازمان ملل گفت: «ضروری است که دولت‌ها در تمامی اوقات نحوه واکنش خود به تروریسم را با اجرای قانون تثبیت و تحکیم کنند.» سخنان آربور به نحو آشکاری به گزارش‌های منتشر شده در خصوص تخلفات آمریکا در این ارتباط و زندان‌های مخفی این کشور در اروپا اشاره می‌کند. آربور همچنین ادامه داد: «اخبار منتشر شده مبنی بر وجود بازداشتگاه‌های مخفی و مظنونانی که در زندان‌های انفرادی نگهداری می‌شوند، نگرانی‌های شدیدی را برانگیخته است.» آربور گفت: «اقدامات اینچنینی تاثیری منفی بر حاکمیت قانون و حقوق بشر دارد و فضایی را برای سایر اقدامات خلاف ایجاد می‌کند.» وی افزود: «اهمیت تهدید ناشی از سازمان‌های تروریستی این پرسش را ایجاد کرده است که آیا چارچوب قانونی موجود باید در برابر این واقعیت جدید سر تسلیم فرود آورد یا خیر؟ اما با این حال دولت‌ها همواره باید به قانون بین‌الملل وفادار باقی بمانند، قانونی که ممنوعیت مطلق شکنجه و حق یک محاکمه عادلانه را دربر دارد.» این مقام سازمان ملل افزود: «بی‌توجهی به قانون و یا در نظر گرفتن موارد نامناسبی از استثناها به همان‌گونه که بسیاری از دولت‌ها به آن مبادرت کرده‌اند، به فرسایش و تحلیل مداوم حقوق بنیادین و در نهایت به تضعیف مشروعیت اقدام دولت منجر می‌شود.» آربور همچنین از تمامی کشورها خواست که هر گونه تخلف ادعا شده در زمینه حقوق بشر در راستای مبارزه با تروریسم را افشا کنند و آن را تحت تعقیب قانونی قرار دهند. در همین رابطه سازمان عفو بین‌الملل نیز درخواست تحقیقات کاملاً مستقلی را در مورد زندانیانی که در زندان گوانتانامو خودکشی کرده‌اند ارائه داده است. این سازمان همچنین از دولت آمریکا خواست تا به متخصصان سازمان ملل بدون هیچ گونه محدودیتی اجازه ورود و ملاقات خصوصی با زندانیان را بدهد.

بررسی لایحه اصلاح قانون شوراها و شوراهای حل اختلاف
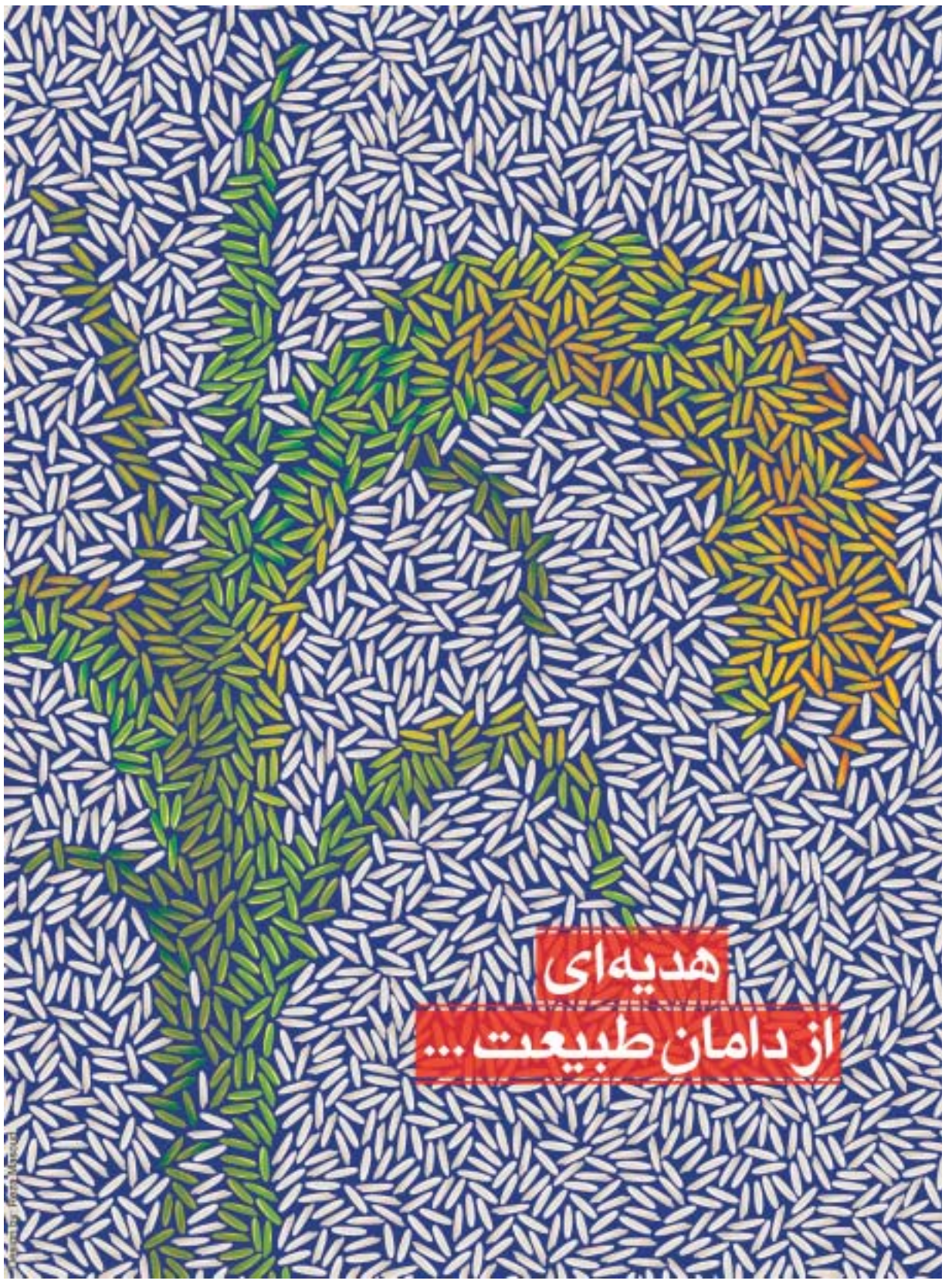
شرق: کمیته علمی کمیسیون حقوق بشر اسلامی لایحه اصلاح قانون شوراها و متون پیشنهادی دولت و شورای عالی استان‌ها را در دستور کار خود قرار داد. تا ضمن بررسی زوایای حقوق ملت پیشنهادات و توصیه‌های کمیسیون تقدیم مجلس شود. لایحه شوراهای حل اختلاف و قاضی تحکیم نیز در دست بررسی است. تا بعد از لایحه اصلاح قانون شوراها در کمیته علمی کمیسیون حقوق بشر اسلامی بررسی و نظریه مشورتی به مجلس ارسال شود.